

הצעה להחלטה

מחליטים :

1. לאשר את טיוטת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015, המצ"ב.
2. להנחות את מזכיר הממשלה לפנות ליושב ראש הכנסת על פי סעיף 9(ב) לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994, בבקשה לכנס את הכנסת בתקופת הפגרה ולהעמיד את הצעת החוק על סדר היום של הכנסת לשם הבאתה לקריאה ראשונה.
3. בהתאם לסעיף 81(ג) בתקנון הכנסת לבקש מוועדת הכנסת להקדים את הדיון בהצעת החוק.
4. להסמיק את שר האוצר, שר המשפטים ושר הביטחון, בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה או מי מטעמו ונגיד בנק ישראל, להוסיף, ככל שיידרש, הוראות להצעת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015, לקראת אישורה לקריאה ראשונה, שעניין קביעת התאמות בתחולת החוק על עסקאות שבין ישראלים לפלסטינים, בשים לב להשפעה על כלכלת הרשות הפלסטינית ולמחויבויותיה הבין-לאומיות של מדינת ישראל.
5. להנחות את השר לביטחון פנים, לצורך אכיפת הוראות החוק המוצע, להעניק מכח סמכותו לפי סעיף 39 לחוק המעצרים, סמכויות עיכוב וסמכות מעצר לפי סעיף 23(ב) לחוק המעצרים, לעובדי רשות המסים, לתקופה של שנתיים. בתום שנתיים ממועד תחילת החוק יבחן הצורך בהארכת תקופה זו ותיבחן האפשרות לקביעת סמכויות אלו בחקיקה.
6. להביא בפני היועץ המשפטי לממשלה במהלך העבודה על הכנת הצעת החוק, את בחינת שאלת האפשרות לאכוף את המגבלות המוצעות בחוק זה בהליך אזרחי כלפי מפרים שאינם עוסקים, כפי שמוצע לקבוע לגבי מפרים שהם עוסקים.

דברי הסבר

רקע כללי

"כלכלה שחורה" או "כלכלת צל" (shadow economy) מוגדרת כנתח מהפעילות הכלכלית שאינו מופיע בנתוני התוצר המקומי הגלמי. היא כוללת פעילויות והכנסות אשר מתבצעות מחוץ למסגרת החוקית של המדינה, מרביתן אינן מדווחות לרשויות, במטרה להימנע מקיום החובות המוטלות על כלל האזרחים.

הנזק למשק ולחברה בישראל מקיומה של כלכלה שחורה אינו מסתכם בהפסד הכלכלי לבדו. כלכלה שחורה פוגעת בלכידות חברתית ובחוסן הלאומי ומערערת את לגיטימיות שלטון החוק וסדרי הממשל. היא פוגעת בשוויון בכלל ובשוויון בנשיאה בנטל האזרחי בפרט.

השימוש במזומן הוכר בארץ ובעולם כגורם משמעותי המשפיע על הכלכלה השחורה והוא מהווה את "הדלק" המניע את הכלכלה השחורה.

השימוש בכסף מזומן מקל על העלמות מס מפני שהוא אנונימי וקל להסתירו מעין הרשויות ומפני שקל לבצע באמצעותו פעילות מסחרית ופיננסית. השימוש במזומן אף מאפשר לעקוף את המערכת הפיננסית המהווה שומר סף בכל הקשור למאבק בהלבנת הון ובמימון טרור, באמצעות יישום חובות רגולטוריות שונות (כדוגמת זיהוי והכרת הלקוח, דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד).

כמו כן, בישראל ניתן כיום להסב שיקים ללא הגבלת הסכום או מספר ההסבות, וזאת ללא תיעוד פרטי המסב והנסב. שיקים מוסבים אלה משמשים תחליף למזומן מבחינות שונות ובהן האנונימיות, היכולת לבצע תשלומים ללא חשבון בנק והנוחות והזמינות למשלם ולמקבל. בכך הם תומכים בכלכלה השחורה בדומה למזומן. זאת ועוד, השימוש בשיקים חושף את הלקוח (המוטב), את בית העסק, את הבנק ואת המערכת בכללה לסיכונים, ביניהם: סיכונים תפעוליים, סיכוני נזילות, סיכוני אשראי וסיכונים אחרים. השימוש בשיק סחיר טומן בחובו גם סיכוני הלבנת הון ומימון טרור; כמו כן שיק סחיר עלול להגיע לגורמים פליליים.

ביום 17 בספטמבר 2013 החליטה הממשלה על הקמת צוות לבחינת הבעיות הנובעות מהשימוש במזומן ובשיקים סחירים. הצוות נדרש לגבש מתווה פעולה להגבלת השימוש במזומן כאמצעי תשלום במשק הישראלי, במטרה להביא לצמצום תופעת הכלכלה השחורה בישראל, להיאבק בפשיעה ובהלבנת ההון ולאפשר שימוש באמצעי תשלום מתקדמים ויעילים.

המלצות הועדה, אשר אומצו על ידי הממשלה בהחלטה מס' 2115 מיום 22 באוקטובר 2014 ומוצעות בחוק זה, הן לקבוע מגבלות באופן מדורג על שימוש במזומן ובשיקים סחירים.

למותר לציין, כי כסף מזומן ושיקים סחירים אינם אמצעים פסולים כשלעצמם, וכי נעשה בהם גם שימוש חוקי שאין מאחוריו כוונה לבצע או להסוות ביצוע של עבירות פליליות. עם זאת, הסיכונים הכרוכים בשימוש באמצעי תשלום אלו ונוקיה של תופעת הכלכלה השחורה, חייבו ביצוע מהלך כולל, רחב ומקיף לצמצום השימוש בהם, שיעשה גם תוך רתימת כלל הציבור למאבק בהון השחור. במקרה זה, רתימת הציבור באה לידי ביטוי, בעיקר, בהטלת איסור פלילי גורף על שימוש במזומן מעל לרף מסוים, ובהגבלת האפשרות לפרוע שיקים שסוחרו יותר מפעם אחת בתנאים המפורטים בטיטות החוק – גם על מי שאינם חבים במס לגבי אותה פעולה ושאינן לגביהם סיכון להלבנת הון.

הקושי ברתימת כלל הציבור כאמור, כמו גם ההכרה ביתרונות הכלכליים של אמצעי התשלום שאת השימוש בהם מוצע להגביל, שכחותם במשק, זמינותם ולגיטימיות השימוש בהם, והפגיעה שעלולה להיגרם לפחות לחלקים מהציבור כתוצאה מהמגבלות – מחייבים נקיטת זהירות רבה, תוך וידוא כי המגבלות והאיסורים המוצעים יוחלו בצורה הדרגתית, מידתית ומושכלת, תוך בחינת השלכות הצעדים המשמעותיים המוצעים. לנוכח האמור הוחלט, כדלקמן:

1. כתנאי לכניסתם אל האיסורים והמגבלות האמורות לתוקף, יש להבטיח הימצאותם של אמצעי תשלום חלופיים, שיהיו שקולים מבחינת השימוש והמחיר לאמצעי התשלום שאת השימוש בהם מוצע להגביל. מפאת חשיבותם, להלן בתמצית, התנאים לכניסת האיסורים והמגבלות לתוקף:

א. הסדרת אופן העברת הכספים ממנפיק לסולק ומסולק לבית העסק, כך שבעסקאות חיוב מידי, זיכוי בית העסק יתבצע במועד קרוב ככל הניתן למועד ביצוע העסקה, ולא יאוחר משלושה ימים עסקים;

ב. הסמכת הממונה על ההגבלים העסקיים בחקיקה, לקבוע עמלה צולבת נפרדת לעסקאות המבוצעות בכרטיס חיוב מידי;

ג. קביעה כי אין לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר ("עמלת שורה") בגין כל עסקת חיוב מידי בפני עצמה;

ד. הנחיית המערכת הבנקאית כי כרטיס חיוב מידי המשלב גם פונקציה למשיכת מזומן יהיה מוצר מדף, שהתאגיד הבנקאי יציע ללקוח כאמצעי לביצוע פעולות בחשבונו במחיר מופקח. בנוסף, מתן הוראה לתאגידים בנקאיים להנפיק כרטיס חיוב מידי לכל דורש, ולאפשר פתיחת חשבון בנק מתאים לשם כך, בכפוף לתנאים.

ה. הגדלת זמינות האפשרות לבצע עסקאות בחיוב מידי באחת משתי דרכים:

א. מתן הנחייה שלפיה ניתן יהא לבצע את כל סוגי החיובים (משיכת מזומן, חיוב מידי, חיוב נדחה וחיוב באשראי) בכרטיס אחד (קיים וחדש). ההנחיה תיושם באופן הדרגתי, במהלך תקופה של שנתיים.

ב. מתן הנחייה להנפקת כרטיס חיוב מידי, ללא עלות, כ"כרטיס צלי" (מקביל) לכל כרטיס חיוב (קיים וחדש) שיונפק.

- ו. חיוב בנק הדואר בהעמדה לשימוש של כרטיס חיוב מידי לכל דורש, ומתן אפשרות פתיחת חשבון מתאים לשם כך.
- ז. ביטול המגבלות החלות כיום על חייבים בעלי יכולת המשתמטים מתשלום חובותיהם ועל חייבים מוגבלים באמצעים, בכל הנוגע לשימוש בכרטיסי חיוב, על כרטיסי חיוב מידיים.

בטרם יחליט שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, על מועד תחילתו של חוק זה תתאפשר לממונה על ההגבלים העסקיים להביע את עמדתו.

2. שינוי רף האיסור על שימוש במזומן, וכן שינוי רף המגבלה על פירעון שיקים אשר סוחרו יותר מפעם אחת, ייעשה על ידי שר האוצר, ובהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, לאחר קיום הערכת מצב אשר תביא בחשבון, בין היתר, את זמינותם של אמצעי תשלום חלופיים, את המידה שבה הרפורמה מתקדמת בהתאם לתכנון ראשוני ואת השפעתה על הציבור והמשק, לרבות הצלחתה בהשגת התכליות שהצדיקו את קביעתה.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

הכלכלה השחורה בישראל מביאה לאובדן הכנסות מוערך ממסים בהיקף של כ-40 עד 50 מיליארדי שקלים מידי שנה, סכום השקול כמעט לסך כל התקציב של משרד הבטחון, לתקציב משרד הבריאות או לתקציב משרד החינוך. יצוין, כי סך תקבולי מס ההכנסה מהשכירים במשק מסתכם בכ-40 מיליארדי שקלים – סכום דומה להפסד המוערך ממסים בשל הכלכלה השחורה. על כל שקל מס הכנסה הנגבה משכיר קיים שקל שאותו מעלימים מהכנסות המדינה.

תקציב

להגבלת השימוש במזומן קיימות השלכות על פעילות כלכלית במספר מישורים: הגבלת השימוש במזומן צפויה לשפר את הדיווח לרשויות המס ולשפר את יעילות הגבייה בישראל תוך צמצום מרחב האפשרויות להעלמות המס. קיים קושי לאמוד את השפעת המהלך על הכנסות המדינה, הגבלה זו עשויה להקטין את התמריץ לפשיעה כלכלית, אך מנגד לשימוש במזומן תפקיד חשוב ביכולת ביצוע עסקאות באופן פשוט, שאינו כרוך בעמלות, בעיות תפעול ומגבלות. טיוטת החוק נותנת לכך מענה באמצעות הגברת השימוש באמצעים אלקטרוניים, פשוטים להפעלה, שעלותם אמורה להיות נמוכה מאוד.

נוסח טיוטת החוק כולל איזון בין הצורך לאפשר פעילות כלכלית שוטפת סדירה מחד

והגבלת תופעת "הכלכלה השחורה" מאידך.

השפעת ההצעה על מצבת כח אדם

אין.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

ראש הממשלה תומך בהצעת החוק.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת ממשלה מס' 749 מיום 17/9/13 בדבר הקמת ועדה לבחינת צימצום השימוש במזומן במשק בישראל, והחלטה מס' 2115 מיום 22/10/14, בדבר אימוץ המלצות הועדה האמורה.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצורפת חוות דעת משפטית (חוות דעת חתומה תופץ בהמשך).

סיווגים

סיווג ראשי: 07 חקיקה ממשלתית.

מוגש על ידי ראש הממשלה וממלא
מקום שר האוצר

ט"ז בשבט התשע"ה
05 בפברואר 2015

מדינת ישראל
משרד האוצר

אגף הכלכלן הראשי
מנהל הכנסות המדינה
הלשכה המשפטית

ט"ז בשבט התשע"ה
5 בפברואר 2015
המ. 2015-924

אל:
מר בנימין נתניהו
ראש הממשלה ושר האוצר

הנדון: טיוטת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015

רצ"ב טיוטת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015.

"כלכלה שחורה" או "כלכלת צל" (shadow economy) מוגדרת כנתח מהפעילות הכלכלית שאינו מופיע בנתוני התוצר המקומי הגלמי. היא כוללת פעילויות והכנסות אשר מתבצעות מחוץ למסגרת החוקית של המדינה, מרביתן אינן מדווחות לרשויות, במטרה להימנע מקיום החובות המוטלות על כלל האזרחים.

הנזק למשק ולחברה בישראל מקיומה של כלכלה שחורה אינו מסתכם בהפסד הכלכלי לבדו. כלכלה שחורה פוגעת בלכידות החברתית ובחוסן הלאומי ומערערת את לגיטימיות שלטון החוק וסדרי הממשל. היא פוגעת בשוויון בכלל ובשוויון בנשיאה בנטל האזרחי בפרט.

השימוש במזומן הוכר בארץ ובעולם כגורם משמעותי המשפיע על הכלכלה השחורה והוא מהווה את "הדלק" המניע את הכלכלה השחורה.

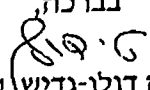
השימוש בכסף מזומן מקל על העלמות מס מפני שהוא אנונימי וקל להסתירו מעין הרשויות ומפני שקל לבצע באמצעותו פעילות מסחרית ופיננסית. השימוש במזומן אף מאפשר לעקוף את המערכת הפיננסית המהווה שומר סף בכל הקשור למאבק בהלבנת הון ובמימון טרור, באמצעות יישום חובות רגולטוריות שונות (כדוגמת זיהוי והכרת הלקוח, דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד).

כמו כן, בישראל ניתן כיום להסב שיקים ללא הגבלת הסכום או מספר ההסבות, וזאת ללא תיעוד פרטי המסב והנסב. שיקים מוסבים אלה משמשים תחליף למזומן מבחינות שונות ובהן האנונימיות, היכולת לבצע תשלומים ללא חשבון בנק והנוחות והזמינות למשלם ולמקבל. בכך הם תומכים בכלכלה השחורה בדומה למזומן. זאת ועוד, השימוש בשיקים חושף את הלקוח (המוטב), את בית העסק, את הבנק ואת המערכת בכללה לסיכונים, ביניהם: סיכונים תפעוליים, סיכוני נזילות, סיכוני אשראי וסיכונים אחרים. השימוש בשיק סחיר טומן בחובו גם סיכוני הלבנת הון ומימון טרור; כמו כן שיק סחיר עלול להגיע לגורמים פליליים.

ביום 17 בספטמבר 2013 החליטה הממשלה על הקמת צוות לבחינת הנובעות מהשימוש במזומן ובשיקים סחירים. הצוות נדרש לגבש מתווה פעולה להגבלת השימוש במזומן כאמצעי תשלום במשק הישראלי, במטרה להביא לצמצום תופעת הכלכלה השחורה בישראל, להיאבק בפשיעה ובהלבנת ההון ולאפשר שימוש באמצעי תשלום מתקדמים ויעילים.

המלצות הועדה, אשר אומצו על ידי הממשלה בהחלטה מס' 2115 מיום 22 באוקטובר 2014 ומוצעות בטיוטת חוק זו, הן לקבוע מגבלות באופן מדורג על שימוש במזומן ובשיקים סחירים.

אודה לך על חתימתך על המכתב חרצ"ב אל מזכיר הממשלה.

בברכה,

 - טליה דולן-גדיש עו"ד
 היועצת המשפטית

העתק:

מר יואל נוה - הכלכלן הראשי-הממונה על הכנסות המדינה, משרד האוצר
 רו"ח משה אשר - מנהל רשות המסים

שר האוצר

ט"ז בשבט התשע"ה
5 בפברואר 2015
המ. 2015-925

לכבוד
מזכיר הממשלה

הנדון: טיוטת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015

רצ"ב טיוטת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2015.
אודה על העלאת טיוטת החוק על סדר יומה של הממשלה בישיבתה הקרובה.

בכבוד רב,
בנימין נתניהו

פרק ראשון: הגדרות

הגדרות

1. בחוק זה -

"בנק הדואר" - החברה כהגדרתה בחוק הדואר, התשמ"ו-1986¹ (בהגדרה זו - החוק), בנותנה את השירותים הכספיים כהגדרתם בסעיף 1 לחוק, מטעם החברה הבת, כמשמעותה בסעיף 88א לחוק;
"הלואה" - כל עסקת אשראי וכן ניכיון שטר;

"המנהל" - המנהל כהגדרתו בסעיף 1 לפקודת מס הכנסה;

"חוק איסור הלבנת הון" - חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000²;

"חוק הבנקאות (רישוי)" - חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981³;

"חוק בנק ישראל" - חוק בנק ישראל, התש"ע-2010⁴;

"חוק מס ערך מוסף" - חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1976⁵;

"חוק העונשין" - חוק העונשין, התשל"ז-1977⁶;

"פקודת מס הכנסה" - פקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961⁷;

"פקודת השטרות" - פקודת השטרות (נוסח חדש), התשכ"ד-1963⁸;

"הסבה", "מסב" ו-"נסב" - כמשמעותם בפקודת השטרות .

"מזומן" - שטרי כסף ומעות שהם הילך חוקי כמשמעותו בסעיף 41 לחוק בנק ישראל וכן מטבע חוץ;

"מטבע חוץ" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק בנק ישראל;

"עוסק" - מי שמוכר נכס או נותן שירות במהלך עסקיו, לרבות מלכ"ר;

"מכר" - לרבות הקניית זכות בעלות, שכירות או כל זכות אחרת;

"מלכ"ר" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק מס ערך מוסף;

¹ ס"ח תשמ"ו, עמ' 79

² ס"ח תש"ס, עמ' 293

³ ס"ח תשמ"א, עמ' 232

⁴ ס"ח תש"ע, עמ' 452

⁵ ס"ח תשל"ו, עמ' 52

⁶ ס"ח תשל"ז, עמ' 226

⁷ דיני מדינת ישראל (נוסח חדש) מס' 6, עמ' 120

⁸

"מספר זהות" – כל אחד מאלה, לפי הענין:

(1) לתושב - מספר הזהות במרשם האוכלוסין;

(2) לתושב חוץ – מספר דרכון;

(3) לתאגיד - מספר הרישום במרשם המתאים;

"מקרקעין" – כהגדרתם בסעיף 1 לחוק מס ערך מוסף;

"סכום" - לרבות סכום המשולם לשיעורין ולמעט צירוף סכומים שמשולמים מעת לעת בעד קבלת שירות מתמשך;

"נכס" – טובין, מקרקעין וזכויות, לרבות נכסים בלתי מוחשיים;

"עורך דין" – אדם המורשה לעסוק בעריכת דין לפי הוראות הפרק החמישי לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961⁹;

"עסקה" – מכירת נכס או מתן שירות;

"רואה חשבון" - כמשמעותו בחוק רואי חשבון, התשט"ו-1955¹⁰;

"שיק" – כמשמעותו בסעיף 73 לפקודת השטרות;

"שירות" – כל עשיה בתמורה למען הזולת שאינה מכר, למעט הלוואה, משיכה או הפקדת כסף

"תאגיד בנקאי" – תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי);

פרק שני: הגבלות על שימוש במזומן

הגבלות בעת ביצוע 2. (א) לא ישלם עוסק ולא יקבל, עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום תשלומים הקבוע בפרט (1) לתוספת הראשונה;

(ב) לא יקבל אדם שאינו עוסק, עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (2) לתוספת הראשונה;

(ג) לא ישלם אדם שאינו עוסק לעוסק, עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת הראשונה;

(ד) לא ישלם אדם שאינו עוסק לאחר שאינו עוסק עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (2) לתוספת הראשונה.

⁹ ס"ח תשכ"א, עמ' 178
¹⁰ ס"ח תשס"ן, עמ' 26

(ה) מבלי לגרוע מהאמור בסעיפים קטנים (א), (ב), (ג) ו- (ד), לא יקבל עורך דין או רואה חשבון, במסגרת מתן שירות עסקי ללקוח, כהגדרתו בסעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, סכום במזומן העולה על 50,000 שקלים חדשים;

(ו) (1) לא ישלם אדם ולא יקבל, במזומן, שכר עבודה, תרומה, מתנה או הלוואה בסכום העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת (בסעיף קטן זה- "סכום המגבלה"); סעיף זה לא יחול על הלוואה הניתנת על ידי תאגיד בנקאי או על ידי מי שרשאי לעסוק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב בהתאם לחוק איסור הלבנת הון.

(2) על אף האמור בפסקה (1), היו משלם ומקבל התרומה, המתנה או ההלוואה, קרובים שאינם עוסקים, יהיה סכום המגבלה הסכום הקבוע בפרט (2) לתוספת; לעניין זה "קרוב" – בן זוג, הורה, הורי הורה, בן, בת ובני זוגם, אח או אחות וילדיהם, נכד או נכדה, לרבות חורג ואדם אחר הסמוך על שולחנו.

נטל הראיה 22א. עוסק אשר לא קיים חובת תיעוד אמצעי תשלום או תקבול מכח סעיף 130 לפקודת מס הכנסה או סעיף 31 לחוק זה – עליו הראיה לכך שלא הפר את האיסורים הקבועים בסעיפים 2(א) ו-2(ו)(1), לעניין תשלום או תקבול זה.

תשלומי חובה וקנסות 3. לא יתקבלו תשלומי חובה וקנסות במזומן בסכום העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת;

הגבלות על שימוש בשיקים והסבתם 4. (א) לא ישלם עוסק ולא יקבל סכום באמצעות שיק, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק, למעט הסבה לתאגיד בנקאי או לבנק הדואר לשם פרעון השיק.

(ב) לא יקבל אדם שאיננו עוסק סכום העולה על 5,000 שקלים חדשים באמצעות שיק, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק; (ג) לא ישלם אדם שאינו עוסק לעוסק סכום באמצעות שיק, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק;

(ד) לא ישלם אדם שאינו עוסק לאחר שאינו עוסק, סכום העולה על 5,000 שקלים חדשים באמצעות שיק, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק.

(ה) לא יסב אדם שיק ולא יקבל שיק מוסב, מבלי ששמו ומספר זהותו של המסב יהיו רשומים על השיק.

שימוש בשיק אשר הופרו לגביו הגבלות 5. לא יפרע תאגיד בנקאי או בנק הדואר שיק אשר התקיים לגביו אחד התנאים המפורטים להלן או יותר:

(1) שם הנפרע אינו נקוב על פני השיק;

(2) לא צוינו בו השמות של המסבים והנסבים ומספרי הזהות שלהם, והסכום הנקוב שבו עולה על 10,000 שקלים חדשים;

(3) השיק הוסב יותר מפעם אחת והסכום הנקוב בו עולה על 10,000 שקלים חדשים; הסבה לתאגיד בנקאי או לבנק הדואר, לשם פירעון השיק לא תימנה במניין ההסבות.

6. סמכות שר האוצר (א) בחלוף שנה מתחילתו של חוק זה, רשאי שר האוצר בצו בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל לשנות את התוספת הראשונה לחוק זה, כדלקמן:

(1) הסכום כאמור בפרט (1) לתוספת הראשונה יהיה 5,000 שקלים חדשים.

(2) הסכום כאמור בפרט (2) לתוספת הראשונה יהיה 15,000 שקלים חדשים, למעט לעניין סכום המשולם בשל מכירת כלי רכב על ידי אדם שאיננו עוסק לאחר שאיננו עוסק.

(ב) בחלוף שנה מיום תחילתו של חוק זה, אך לא לפני יום תחילתו של סעיף 35(ב), רשאי שר האוצר בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל לקבוע בצו כי לא יפרע שיק מוסב בכל סכום, למעט אם הוסב פעם אחת לגוף פיננסי מפקח.

(ג) בסעיף זה, "גוף פיננסי מפקח" - תאגיד בנקאי, בנק הדואר ומי שנרשם כמי שעוסק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב בהתאם סעיף 35(ב) לחוק זה.

פרק שלישי: עיצום כספי

7. עיצום כספי הוראה מהוראות החוק כמפורט להלן, רשאי המנהל להטיל עליו עיצום כספי בסכום של 30% משווי הסכום ששולם במזומן או משווי השיק, לפי העניין:

(1) קיבל או שילם עבור עסקה סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת הראשונה, בניגוד להוראות סעיף 2(א);

(2) קיבל או שילם במזומן, שכר עבודה, תרומה, מתנה או הלוואה בסכום העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת, בניגוד להוראות סעיף 2(ו)1);

(3) קיבל או שילם סכום באמצעות שיק מבלי ששם הנפרע או הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(א);

(4) הסב שיק או קיבל שיק מוסב, מבלי ששמו ומספר זהותו של המסב רשומים על השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(ה).

8. הודעה על הכוונה להטיל עיצום כספי;
(א) היה למנהל יסוד סביר להניח כי עוסק הפר הוראה מהוראות לפי חוק זה כאמור בסעיף 8 (בפרק זה – המפר), ובכוונתו להטיל עליו עיצום כספי לפי אותו סעיף, תימסר למפר הודעה על הכוונה להטיל עליו עיצום כספי (בפרק זה – הודעה על כוונת חיוב).

(ב) בהודעה על כוונת חיוב יציין המנהל, בין השאר, את אלה:

(1) המעשה או המחדל (בפרק זה- המעשה) המהווה את ההפרה;

(2) סכום העיצום הכספי והתקופה לתשלום;

(3) זכותו של המפר לטעון את טענותיו לפני המנהל, לפי הוראות סעיף 10;

(4) הסמכות להוסיף על שיעור העיצום הכספי בשל הפרה חוזרת, לפי הוראות סעיף 12.

9. זכות טיעון
מפר שנמסרה לו הודעה על כוונת חיוב לפי הוראות סעיף 9 רשאי לטעון את טענותיו, בכתב, בפני המנהל, לעניין הכוונה להטיל עליו עיצום כספי ולעניין סכומו, בתוך 30 ימים ממועד מסירת ההודעה, ורשאי המנהל להאריך את התקופה האמורה בתקופה נוספת שלא תעלה על 30 ימים.

10. החלטת המנהל ודרישת תשלום
(א) המנהל יחליט, לאחר ששקל את הטענות שנטענו לפי הוראות סעיף 10, אם להטיל על המפר עיצום כספי, ורשאי הוא להפחית את סכום העיצום הכספי לפי הוראות סעיף 13.

(ב) החליט המנהל לפי הוראות סעיף קטן (א) –

(1) להטיל על המפר עיצום כספי - ימסור לו דרישה, בכתב, לשלם את העיצום הכספי (בפרק זה – דרישת תשלום), שבה יציין, בין השאר, את סכום העיצום הכספי המעודכן ואת התקופה לתשלום;

(2) שלא להטיל על המפר עיצום כספי – ימסור לו הודעה על כך, בכתב.

(ג) בדרישת התשלום או בהודעה, לפי סעיף קטן (ב), יפרט המנהל את נימוקי החלטתו.

(ד) לא טען המפר את טענותיו לפי הוראות סעיף 10 בתוך התקופה האמורה באותו סעיף, יראו את ההודעה על כוונת חיוב, בתום אותה תקופה, כדרישת תשלום שנמסרה למפר במועד האמור.

11. הפרה נמשכת והפרה חוזרת (א) בהפרה נמשכת ייוסף על העיצום הכספי הקבוע לאותה הפרה, החלק החמישים שלו לכל יום שבו נמשכת ההפרה.
- (ב) בהפרה חוזרת ייוסף על העיצום הכספי הקבוע לאותה הפרה, סכום השווה לעיצום הכספי כאמור.
- לעניין זה, "הפרה חוזרת" – הפרת הוראה מההוראות לפי חוק זה, כאמור בסעיף 8, בתוך שנתיים מהפרה קודמת של אותה הוראה שבשלה הוטל על המפר עיצום כספי.
12. סכומים מופחתים (א) המנהל אינו רשאי להטיל עיצום כספי בסכום הנמוך מהסכום לפי סעיף 8, אלא לפי הוראות סעיף קטן (ב);
- (ב) שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים, רשאי לקבוע מקרים, נסיבות ושיקולים שבשלהם ניתן יהיה להטיל עיצום כספי בסכום הנמוך מהסכומים לפי סעיף 8 ובשיעורים שיקבע.
13. סכום מעודכן של העיצום העיצום הכספי יהיה לפי סכומו המעודכן ביום מסירת דרישת התשלום ולגבי מפר שלא טען טענותיו בפני המנהל כאמור בסעיף 10 - ביום מסירת ההודעה על כוונת חיוב; הוגש ערעור לבית משפט לפי סעיף 19 ועוכב תשלומו של העיצום הכספי בידי המנהל או בית המשפט - יהיה העיצום הכספי לפי סכומו המעודכן ביום ההחלטה בערעור.
14. המועד לתשלום המפר ישלם את העיצום הכספי בתוך 30 ימים מיום מסירת דרישת התשלום עיצום כספי כאמור בסעיף 11.
15. הפרשי הצמדה לא שילם המפר עיצום כספי במועד, ייוספו על העיצום הכספי לתקופת הפיגור, הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 (בפרק זה – הפרשי הצמדה וריבית), עד לתשלומו.
16. גבייה עיצום כספי ייגבה לאוצר המדינה ועל גבייתו תחול פקודת המסים (גבייה)¹¹.
17. עיצום כספי בשל הפרה לפי חוק זה על מעשה אחד המהווה הפרה של הוראה מההוראות לפי חוק זה המנויות בסעיף 8 ושל הוראה מההוראות חוק אחר, לא יוטל יותר מעיצום כספי אחד. ולפי חוק אחר

¹¹ חא"י, כרך ב' עמ' (ע) 1374, (א) 1399.

(א) על החלטה סופית של המנהל לפי פרק זה ניתן לערער לבית משפט השלום שבו יושב נשיא בית משפט השלום. ערעור כאמור יוגש בתוך 30 ימים מיום שבו נמסרה למפר הודעה על ההחלטה.

(ב) אין בהגשת ערעור לפי סעיף קטן (א) כדי לעכב את תשלום העיצום הכספי, אלא אם כן הסכים לכך המנהל או אם בית המשפט הורה על כך.

(ג) החליט בית המשפט לקבל ערעור שהוגש לפי סעיף קטן (א), לאחר ששולם העיצום הכספי והורה על החזרת סכום העיצום הכספי ששולם או על הפחתת העיצום הכספי, יוחזר הסכום ששולם או כל חלק ממנו אשר הופחת, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, מיום תשלומו עד יום החזרתו.

פרסום על עיצום כספי 19.

(א) הטיל המנהל עיצום כספי לפי פרק זה, יפרסם באתר האינטרנט של רשות המסים את הפרטים שלהלן בדרך שתבטיח שקיפות לגבי הפעלת שיקול דעתו בקבלת ההחלטה להטיל עיצום כספי:

- (1) דבר הטלת העיצום הכספי;
- (2) מהות ההפרה שבשלה הוטל העיצום הכספי ונסיבות ההפרה;
- (3) סכום העיצום הכספי שהוטל;
- (4) אם הופחת העיצום הכספי – הנסיבות שבשלן הופחת סכום העיצום ושיעור ההפחתה;
- (5) פרטים אודות המפר, הנוגעים לענין;
- (6) שמו של המפר – ככל שהמפר הוא תאגיד.

(ב) הוגש ערעור לפי סעיף 19, יפרסם המנהל את דבר הגשת הערעור ואת תוצאותיו.

(ג) על אף הוראות סעיף קטן (א) (6), רשאי הממונה לפרסם את שמו של מפר שהוא יחיד, אם סבר שהדבר נחוץ לצורך אזהרת הציבור.

(ד) על אף האמור בסעיף זה, לא יפרסם המנהל פרטים שהם בגדר מידע שרשות ציבורית מנועה מלמסור לפי סעיף 9(א) לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998¹², וכן רשאי הוא שלא לפרסם פרטים לפי סעיף זה שהם בגדר מידע שרשות ציבורית אינה חייבת למסור לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור.

¹² סייח התשנ"ח, עמ' 226

(ה) פרסום כאמור בסעיף זה בעניין עיצום כספי שהוטל על תאגיד יהיה לתקופה של ארבע שנים, ובעניין עיצום כספי שהוטל על יחיד – לתקופה של שנתיים. שר המשפטים יקבע הוראות לענין הדרכים שימנעו, ככל האפשר, את אפשרות העיון בפרטים שפורסמו לפי סעיף זה לאחר שחלפה התקופה האמורה בסעיף קטן זה.

(ו) שר האוצר רשאי לקבוע דרכים נוספות לפרסום הפרטים האמורים בסעיף זה.

פרק רביעי: עונשין

(א) אדם שאינו עוסק העושה אחד מאלה, דינו - קנס בשיעור של 30% משווי הסכום שהתקבל במזומן או משווי השיק, לפי הענין, ובלבד שגובה הקנס לא יעלה על פי עשרים מן הקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין;;

20. איסורים על מי שאיננו עוסק לפעול בניגוד למגבלות על שימוש במזומן ובשיקים

(1) מקבל עבור עסקה סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (2) לתוספת הראשונה, בניגוד להוראות סעיף 2(ב);

(2) משלם לעוסק, עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (1) לתוספת הראשונה, בניגוד להוראות סעיף 2(ג);

(3) משלם למי שאינו עוסק, עבור עסקה, סכום במזומן העולה על הסכום הקבוע בפרט (2) לתוספת הראשונה, בניגוד להוראות סעיף 2(ד);

(4) מקבל או משלם במזומן, שכר עבודה, תרומה, מתנה או הלוואה בניגוד להוראות סעיף 2(ו);

(5) מקבל סכום באמצעות שיק העולה על 5,000 שקלים חדשים, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(ב);

(6) משלם לעוסק סכום באמצעות שיק, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(ג);

(7) משלם למי שאינו עוסק סכום באמצעות שיק, העולה על 5,000 שקלים חדשים, מבלי ששם הנפרע או שם הנסב, לפי הענין, נקוב על פני השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(ד);

(8) מסב שיק, או מקבל שיק מוסב, מבלי ששמו ומספר זהותו של המסב רשומים על השיק, בניגוד להוראות סעיף 4(ה).

21. איסור קבלת תשלום במזומן על ידי עורך דין או רואה חשבון במסגרת מתן שירות עסקי ללקוח, כהגדרתו בסעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, סכום במזומן העולה על 50,000 שקלים חדשים, בניגוד להוראות סעיף 2(ה) דינו – קנס בשיעור של 30% משווי הסכום שהתקבל במזומן, ובלבד שגובה הקנס לא יעלה על פי עשרים מן הקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין.

22. מרמה העושה מעשה מרמה, לרבות אחד מהמנויים להלן, במטרה להתחמק מהאיסורים בסעיפים 2(א), (ב), (ג), (ד) או (ה) לחוק זה, דינו – מאסר שלוש שנים:

(1) פיצול עסקה, שכר עבודה, תרומה, מתנה או הלוואה;

(2) פיצול תשלומים בגין עסקה, שכר עבודה, תרומה, מתנה או הלוואה;

(3) רישום פרטים כוזבים במסמך

פרק שישי: סמכויות פיקוח ואכיפה

23. מינוי של בעלי סמכויות המנהל רשאי למנות, מבין עובדי רשות המסים עובדים שיהיו נתונות להם הסמכויות לפי פרק זה, כולן או חלקן, לשם ביצוע הוראות חוק זה, כולן או חלקן.

24. תנאים למינוי לעניין סמכויות פיקוח לא ימונה עובד לפי הוראות סעיף 24, לצורך הפעלת סמכויות פיקוח כאמור בסעיף 27, אלא אם כן מתקיימים בו כל אלה:

(1) לא הורשע בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי, לדעת המנהל, להפעיל סמכויות פיקוח;

(2) הוא קיבל הכשרה מתאימה בתחום הסמכויות שיהיו נתונות לו לפי סעיף 27, כפי שהורה המנהל;

(3) הוא עומד בתנאי כשירות נוספים כפי שהורה המנהל.

25. תנאים למינוי לעניין סמכויות אכיפה לא ימונה עובד לפי הוראות סעיף 24, לצורך הפעלת סמכויות אכיפה כאמור בסעיף 28, אלא אם כן מתקיימים בו כל אלה:

(1) משטרת ישראל הודיעה, לא יאוחר משלושה חודשים מיום קבלת פרטי העובד, כי היא אינה מתנגדת למינויו מטעמים של ביטחון הציבור, לרבות בשל עברו הפלילי ;

(2) הוא קיבל הכשרה מתאימה בתחום הסמכויות שיהיו נתונות לו לפי סעיף 28, כפי שהורה המנהל בהתייעצות עם השר לביטחון הפנים ;

(3) הוא עומד בתנאי כשירות נוספים כפי שהורה המנהל, בהתייעצות עם השר לביטחון הפנים.

סמכויות פיקוח 26. לשם פיקוח על ביצוע הוראות חוק זה, רשאי עובד שהוסמך לכך -

(1) לדרוש מכל אדם למסור לו את שמו ומענו ולהציג בפניו תעודת זהות או תעודה רשמית אחרת המזהה אותו ;

(2) לדרוש מכל אדם למסור לו כל ידיעה או מסמך שיש בהם כדי להבטיח את ביצוען של הוראות חוק זה או להקל את ביצוען ; בפסקה זו, "מסמך" - לרבות פלט, כהגדרתו בחוק המחשבים, התשנ"ה-1995¹³ ;

(3) להיכנס למקום, לרבות לכלי תחבורה כשהוא נייח, ובלבד שלא ייכנס למקום המשמש למגורים בלבד אלא על פי צו של בית משפט. לעניין כניסה לבית מגורים שהוא נושא עסקת מקרקעין - יחולו הוראות 109(א)(1) לחוק מס ערך מוסף.

סמכויות אכיפה 27. התעורר חשד לביצוע עבירה לפי חוק זה, רשאי עובד שהוסמך לכך -

(1) לחקור כל אדם הקשור לעבירה כאמור, או שעשויות להיות לו ידיעות הנוגעות לעבירה כאמור ; על חקירה לפי פסקה זו יחולו הוראות סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)¹⁴, בשינויים המחויבים ;

(2) לתפוס כל חפץ, לרבות סכום במזומן הקשור לעבירה כאמור ; על תפיסה לפי פסקה זו יחולו הוראות הפרק הרביעי לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969¹⁵ (בסעיף זה - פקודת מעצר וחיפוש), בשינויים המחויבים ;

(3) לבקש מבית משפט צו חיפוש לפי סעיף 23 לפקודת מעצר וחיפוש, ולבצעו ; על חיפוש לפי פסקה זו יחולו הוראות סעיפים 24(א)(1), 26 עד 28 ו-45 לפקודת מעצר וחיפוש, בשינויים המחויבים.

¹³ ס"ח התשנ"ה, עמ' 366.

¹⁴ חוקי אי"י, כרך א', עמ' (ע) 439, (א) 467.

¹⁵ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

הוראת מעבר 28. (א) (א) לעובד רשות המסים שיפורט להלן יהיו נתונות סמכויות הפיקוח הנתונות לעובד רשות המסים שמונה לפי סעיף 25 לחוק, זה לא יאוחר משנתיים ממועד כניסתו לתוקף של חוק זה:.

(1) עובד רשות המסים שהמנהל הסמיכו מכוח סמכותו לפי סעיף 107 לחוק מס ערך מוסף ערב כניסתו לתוקף של חוק זה;

(2) עובד רשות המסים שהוסמך כפקיד שומה כהגדרתו בפקודת מס הכנסה [נוסח חדש].

(3) עובד רשות המסים שהורשה לכך ע"י המנהל לפי סעיף 96 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), תשכ"ג-1963.

(ב) (ב) לעובד רשות המסים שיפורט להלן יהיו נתונות סמכויות האכיפה הנתונה לעובד רשות המסים אשר מונה לפי סעיף 26 לחוק, כמפורט להלן וזאת זה לא יאוחר משנתיים ממועד כניסתו לתוקף של חוק זה:

(1) עובד רשות המסים שהמנהל הסמיכו בסמכויות לפי סעיפים 108, 109 ו- 111 לחוק מס ערך מוסף;

(2) עובד רשות המסים שהוסמך שניתנה לו הסמכה של השר לביטחון הפנים לערוך חקירות או חיפושים לפי סעיף 227 לפקודת מס הכנסה;

(3) עובד רשות המסים שהורשה לכך על ידי המנהל לפי סעיף 97 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), תשכ"ג-1963;

פרק חמישי: שונות

29. החזקת אמצעי תשלום
לצורך הגדלת השימוש באמצעי תשלום אלקטרוניים רשאי שר האוצר לקבוע כללים לחיוב עוסק, למעט עוסק פטור כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, בהחזקת אמצעי תשלום ייעודי המשמש לקריאת כרטיסי חיוב.

30. המנהל רשאי לקבוע במסגרת הוראות ניהול ספרים במסגרת סעיף 130 לפקודת מס הכנסה, חובות לתיעוד אמצעי תשלום או תקבול, לצורך אכיפת חוק זה.

31. תיקון לחוק העבירות המנהליות
בחוק העבירות המנהליות, התשמ"ו-1986¹⁶, בתוספת, בסופה, בטור א' יבוא "הצעת חוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2014".

¹⁶ ס"ח התשמ"ו, עמ' 31.

- תיקון לחוק
ההוצאה לפועל
32. בחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967,¹⁷ בסעיף 1א66(א), לאחר המילים "כרטיס חיוב כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו 1986" יבוא "שהוא כרטיס חיוב מידי שניתן לבצע בו עסקאות כנגד יתרת זכות בלבד או שהוא כרטיס חיוב".
- תיקון לחוק מרכז
לגביית קנסות,
אגרות והוצאות
33. בחוק מרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, תשנ"ה-1995¹⁸ בסעיף 7ב(א) לאחר "כרטיס חיוב כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו 1986" יבוא "שהוא כרטיס חיוב מידי שניתן לבצע בו עסקאות כנגד יתרת זכות בלבד או שהוא כרטיס חיוב".
- תיקון לחוק איסור
הלבנת הון
34. (א) בתקופה שמיום תחילתו של חוק זה עד תום שנתיים מהמועד האמור, יקראו את חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, כך:
- (1) בסעיף 27, בסעיף קטן (ד), בהגדרה "עבירה" בפסקה (1), במקום "וכן עבירות לפי סעיף 117(ב)(3) לחוק מס ערך מוסף, תשל"ו-1975, שנעברו בנסיבות מחמירות" יבוא - "עבירות לפי סעיף 117(ב)(3) לחוק מס ערך מוסף, תשל"ו-1975, שנעברו בנסיבות מחמירות, וכן עבירות לפי סעיף 23 לחוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ה-2014".
- (2) בתוספת הראשונה, אחרי פרט (18) יבוא -
- "(18ז) עבירה לפי סעיף 23 לחוק לצמצום השימוש במזומן".
- (ב) בסעיף 11ה, אחרי סעיף קטן (א) יבוא -
- "(א1) הרשם יאשר למבקש רישום המעוניין בכך, לעסוק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב, אם הוא מקיים, בנוסף לאמור בסעיף קטן (א), את כל אלה:
- (1) מבקש הרישום או נושא המשרה בתאגיד, לפי הענין, עמד במבחנים מקצועיים, בהתאם להוראות שיקבע השר בתקנות;
- (2) במאזן של מבקש הרישום יש עודף של נכסים על התחייבויות בשיעור שיקבע השר בתקנות;
- (3) מבקש הרישום הגיש תצהיר בנוגע למקורות ההון שלו כפי שיקבע הרשם;
- (4) מבקש הרישום מקיים את הקבוע בהוראות סעיפים 2 עד 3 ו-5 עד 7 לחוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות התשנ"ג-1993 ובהוראות סעיף 4 לחוק הריבית, התשי"ז-1957;

¹⁷ ס"ח תשכ"ז, עמ' 116
¹⁸ ס"ח תשנ"ה, עמ' 170

(5) מבקש הרישום הוכיח להנחת דעתו של הרשם כי הוא מחזיק במערכת ממוחשבת לניהול העסק לרבות תוכנה לאיתור אישי ציבור בעלי חשיפה ציבורית (PEPs) ומוכרזי טרור, כפי שיקבע הרשם;

(6) מבקש הרישום עמד בתנאים נוספים כפי שיקבע שר האוצר.

(ג) בסעיף 11ו(א), במקום המילים "לפי סעיפים 11ד(א) או (ג) ו- 11ה(א)" יבוא "לפי סעיפים 11ד(א) או (ג) ו- 11ה(א) או (1א)".

(ד) בסעיף 11ז, אחרי סעיף קטן (א) יבוא -

"(1א) היה מבקש הרישום רשאי לעסוק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב, בהתאם לאמור בסעיף 11ה(א), יציין הרשם במפורש בתעודת הרישום כי בעל תעודת הרישום הינו נותן שירותי מטבע הרשאי לעסוק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב."

(ה) בסעיף 11ט -

(1) אחרי סעיף קטן (א) יבוא -

"(1א) חדל להתקיים בנותן שירותי מטבע תנאי מהתנאים המנויים בסעיף 11ה(א), רשאי הרשם לבטל את האישור שניתן לאותו נותן שירותי מטבע לעסוק בניכיון שיקים, שטרי חליפין ושטרי חוב, כאמור באותו סעיף. ביטל הרשם את האישור כאמור, יעדכן את תעודת הרישום של אותו נותן שירותי מטבע בדבר ביטול האישור."

(2) בסעיף קטן (ב), לאחר המילים "כאמור בסעיף קטן (א)" יבוא "או על ביטול האישור כאמור בסעיף קטן (1א)".

תיקון חוק 35. בחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988¹⁹ -
ההגבלים העסקיים

(1) אחרי סעיף 31ד יבוא:

"פרק ד' 2: קביעת עמלה צולבת על עסקאות בכרטיס חיוב מיידי

הגדרות 31ה "סולק", "סליקה" של עסקאות בכרטיס חיוב, "סליקה צולבת" של עסקאות בכרטיס חיוב - כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981;

¹⁹ ס"ח תשמ"ח, עמ' 128

"מנפיק" – כמשמעותו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986;

קביעת 131 הממונה רשאי לקבוע שיעורי עמלה צולבת של עסקאות עמלה בכרטיסי חיוב מידי, ובכלל זה רשאי הוא: צולבת

(1) לקבוע שיעורי עמלה שונים לעסקאות מסוגים שונים;

(2) לקבוע שיעורי עמלה שונים לעסקאות שבוצעו בסוגים שונים של כרטיס חיוב מידי;

(3) לכלול בקביעתו הוראות בדבר אופן יישומה.

פרסום 131 הודעה על קביעת הממונה לפי סעיף 131 לחוק זה תפורסם קביעת הממונה ברשומות ובאתר האינטרנט של הרשות; הפרסום באתר האינטרנט של הרשות יכלול, נוסף על ההודעה, גם הנמקה, לרבות באשר לדרך חישוב שיעור העמלה הצולבת שקבע הממונה, ולמרכיבי העמלה שנלקחו בחשבון, והכל אלא אם כן מצא הממונה כי קיים אינטרס ציבורי שלא לפרסם את ההנמקה, כולה או חלקה.

איסור על 131 קבע הממונה שיעור עמלה צולבת של עסקאות בכרטיסי גביית עמלה חיוב מידי לפי סעיף 131, לא יגבה אדם עמלה צולבת צולבת בניגוד לקביעת הממונה ועל פעילות בניגוד להוראות בדבר אופן יישומה

(2) בסעיף 47(א), אחרי פסקה (6) יבוא:

"(7) גבה עמלה צולבת בניגוד להוראות סעיף 131 לחוק זה."

(3) בסעיף 50ד, אחרי פסקה (6) יבוא:

"(7) גבה עמלה צולבת בניגוד להוראות סעיף 131 לחוק זה."

36. תיקון חוק בתי המשפט לעניינים מינהליים
בחק בתי משפט לעניינים מנהליים, התש"ס-2000, בתוספת הראשונה, אחרי פרט 50 יבוא:

51. עמלה צולבת – קביעת הממונה על הגבלים עסקיים לפי סעיף 31 לחוק

ההגבלים העסקיים, תשמ"ח-1988.

37. (א) אדם החייב בהגשת הצהרה בגין רכישת זכות במקרקעין או מכירת

זכות במקרקעין, כאמור בסעיף 73 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה),
התשכ"ג-1963, יכלול בהצהרה כאמור גם פרטים לעניין אמצעי התשלום בו
ניתנה התמורה, בצירוף סימוכין כפי שיורה המנהל.

(ב) לא ייתן המנהל אישור לפי סעיף 16(א)(2) לחוק מיסוי מקרקעין, לצורך
רישום בפנקס המקרקעין של מכירת זכות במקרקעין, אם לא נכללו הפרטים
המפורטים בסעיף קטן (א), בהצהרה כאמור בסעיף 73 לחוק מיסוי מקרקעין

38. תיקון חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, בסעיף 2, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
השכר

"(1א) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי לגרוע מן איסורים הקבועים
בסעיפים 2 ו-4 לחוק לצמצום השימוש במזומן, התשס"ה-2015"

39. תחילה (א) תחילתו של חוק זה למעט סעיפים 5 ו-6 במועד שיקבע שר האוצר בצו,
בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, לאחר שנוכחו כי התקיימו כל
התנאים המאפשרים את קיום החוק.

לענין זה התנאים המאפשרים קיום החוק הם:

קיום תנאים המבטיחים את פעולתו של כרטיס חיוב מידי ככזה, וכי כרטיס
החיוב המידי זמין ללקוחות של תאגיד בנקאי באופן דומה לכרטיס חיוב נדחה
או לכרטיס אשראי, בין באמצעות שיווקו באותו כרטיס ובין באמצעות שיווקו
ככרטיס צל לכרטיס חיוב אחר, בהתאם לקביעת המפקח על הבנקים לפי
סמכותו בפקודת הבנקאות, 1941²⁰ וכן כי כרטיס חיוב מידי יועמד לשימוש על
ידי בנק הדואר לכל דורש, לצד האפשרות לפתוח חשבון בנק מתאים לשם כך.

(ב) תחילתו של סעיף 5 לחוק זה בתום שישה חודשים מיום תחילתו של
חוק זה

(ג) תחילתו של סעיף 35(ב)-(ה) לחוק זה בתום שנה מיום תחילתו של חוק

זה

תחילתו של סעיף 35(ב)-(ה) לחוק זה בתום שנה מיום תחילתו של חוק

זה

תחילתו של סעיף 35(ב)-(ה) לחוק זה בתום שנה מיום תחילתו של חוק

²⁰ ע"ר 1134, עמ' 69

ביצוע ותקנות 40. שר האוצר ממונה על ביצועו של חוק זה והוא רשאי להתקין, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, תקנות לביצועו.

תוספת ראשונה

(1) 10,000 שקלים חדשים.

(2) 50,000 שקלים חדשים.

דברי הסבר

"כלכלה שחורה" או "כלכלת צל" (shadow economy) מוגדרת כנתח מהפעילות הכלכלית שאינו מופיע בנתוני התוצר המקומי הגולמי. היא כוללת פעילויות והכנסות אשר מתבצעות מחוץ

למסגרת החוקית של המדינה, מרביתן אינן מדווחות לרשויות, במטרה להימנע מקיום החובות המוטלות על כלל האזרחים.

הכלכלה השחורה בישראל מביאה לאבדן הכנסות מוערך ממסים בהיקף של כ-40-50 מיליארדי שקלים מדי שנה, סכום השקול כמעט לסך כל התקציב השקלי של משרד הביטחון, לתקציב משרד הבריאות או לתקציב משרד החינוך. יצוין, לצורך המחשה, כי סך תקבולי מס ההכנסה מהשכירים במשק מסתכם בכ-40 מיליארדי שקלים - סכום דומה להפסד המוערך ממסים בשל הכלכלה השחורה. היינו, על כל שקל מס הכנסה שנגבה משכיר - ישנו שקל המועלם מקופת המדינה.

אולם, הנזק למשק ולחברה בישראל מקיומה של כלכלה שחורה אינו מסתכם בהפסד הכלכלי בלבד. כלכלה שחורה פוגעת בלכידות חברתית ובחוסן הלאומי ומערערת את לגיטימיות שלטון החוק וסדרי הממשל. היא פוגעת בשוויון בכלל ובשוויון בנשיאה בנטל האזרחי בפרט.

השימוש במזומן הוכר בארץ ובעולם כגורם משמעותי המשפיע על הכלכלה השחורה והוא מהווה את "הדלק" המניע את הכלכלה השחורה.

השימוש בכסף מזומן מקל על העלמות מס מפני שהוא אנונימי וקל להסתירו מעין הרשויות ומפני שקל לבצע באמצעותו פעילות מסחרית ופיננסית. השימוש במזומן אף מאפשר לעקוף את המערכת הפיננסית המהווה שומר סף בכל הקשור למאבק בהלבנת הון ובמימון טרור, באמצעות יישום חובות רגולטוריות שונות (כדוגמת זיהוי והכרת הלקוח, דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון, מימון טרור ועוד).

כמו כן, בישראל ניתן כיום להסב שיקים ללא הגבלת הסכום או מספר ההסבות, וזאת ללא תיעוד פרטי המסב והנסב. שיקים מוסבים אלה משמשים תחליף למזומן מבחינות שונות ובהן האנונימיות, היכולת לבצע תשלומים ללא חשבון בנק והנוחות והזמינות למשלם ולמקבל. בכך הם תומכים בכלכלה השחורה בדומה למזומן. זאת ועוד, השימוש בשיקים חושף את הלקוח (המוטב), את בית העסק, את הבנק ואת המערכת בכללה לסיכונים, ביניהם: סיכונים תפעוליים, סיכונים נזילות, סיכונים אשראי וסיכונים אחרים. השימוש בשיק סחיר טומן בחובו גם סיכונים הלבנת הון ומימון טרור; כמו כן שיק סחיר עלול להגיע לגורמים פליליים.

ביום 17 בספטמבר 2013 החליטה הממשלה על הקמת צוות לבחינת הבעיות הנובעות מהשימוש במזומן ובשיקים סחירים. הצוות נדרש לגבש מתווה פעולה להגבלת השימוש במזומן כאמצעי תשלום במשק הישראלי, במטרה להביא לצמצום תופעת הכלכלה השחורה בישראל, להיאבק בפשיעה ובהלבנת ההון ולאפשר שימוש באמצעי תשלום מתקדמים ויעילים.

המלצות הוועדה, אשר אומצו על ידי הממשלה בהחלטה מס' 2115 מיום 22 באוקטובר 2014 ומוצעות בחוק זה, הן לקבוע מגבלות באופן מדורג על שימוש במזומן ובשיקים סחירים. בהתאם נקבעו המגבלות כדלקמן:

א. איסור על תשלום וקבלה של סכום העולה על 10,000 שקלים חדשים במזומן על ידי עוסק בעסקה למכירת נכס, מתן שירות או תשלום בעד שכר עבודה וכן קבלת תשלומי חובה וקנסות.

ב. איסור על קבלת סכום העולה על 50,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק עבור עסקה כאמור.

ג. איסור על תשלום של סכום העולה על 10,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק, עבור עסקה כאמור, כאשר מקבל הסכום הוא עוסק.

ד. איסור על תשלום של סכום העולה על 50,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק, עבור עסקה כאמור, כאשר מקבל הסכום אינו עוסק.

ה. איסור על מתן הלוואות, מתנות ותרומות וקבלתן בסכום העולה על 10,000 שקלים חדשים

ה. איסור על הוצאה וקבלה של שיקים שלא מצוין בהם שם הנפרע או הנסב, לפי הענין, למעט קבלה של שיק כאמור על ידי אדם פרטי ומתן שיק כאמור על ידי אדם פרטי לאדם פרטי אחר, אשר יותרו בסכום אשר אינו עולה על 5000 שקלים חדשים.

ו. איסור על הסבת שיקים ללא ציון פרטים מזהים של המסב על השיק.

ז. הגבלת האפשרות לפרוע שיק שסוחר יותר מפעם אחת ביחס לשיק שסכמו עולה על 10,000 ₪.

בנוסף, מוצע לקבוע איסור על עורכי דין ורואי חשבון לקבל במזומן סכום של 50,000 ₪ ומעלה במסגרת מתן שירות עסקי ללקוח, כהגדרתו בסעיף 38 לחוק איסור הלבנת הון, התשי"ס-2000, זאת, מבלי לגרוע מתחולת יתר המגבלות המוצעות.

שכיחות השימוש במזומן ובשיקים מוסבים במשק הישראלי, חדשנותה של הרפורמה המוצעת כמו גם פגיעתה האפשרית במשק ובחלקים גדולים בציבור, מחייבים לנקוט זהירות רבה בבחינת האמצעים הננקטים, ולוודא כי המגבלות והאיסורים המוצעים יוחלו בצורה הדרגתית, מידתית ומושכלת, תוך בחינת השלכות הצעדים שנקטו בכל שלב ושלב. במסגרת זאת, יש להיזהר מהטלת איסור פלילי גורף על שימוש במזומן מעל לרף מסוים מבלי שנבחנה זמינותם של אמצעי תשלום חלופיים.

על מנת להימנע מהחלת איסורים על שימוש במזומן ובשיקים סחירים טרם הגדלת הזמינות של אמצעי תשלום חלופיים לציבור, המליצה הועדה לקבוע תנאים לתחילת החוק כדלקמן:

א. הסדרת אופן העברת הכספים ממנפיק לסולק ומסולק לבית העסק, כך שבעסקאות חיוב מיידיות, זיכוי בית העסק יתבצע במועד קרוב ככל הניתן למועד ביצוע העסקה ולא יאוחר משלושה ימי עסקים ממועד ביצוע העסקה.

ב. הסמכת הממונה על ההגבלים העסקיים בחקיקה לקבוע עמלה צולבת נפרדת לעסקאות המבוצעות בכרטיס חיוב מיידית.

ג. קביעה כי אין לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין כל עסקת חיוב מיידית.

ד. הוצאת הנחיה למערכת הבנקאית לפיה כרטיס חיוב מיידית המשלב גם פונקציה למשיכת מזומן יהיה מוצר מדף אותו יציע התאגיד הבנקאי ללקוחותיו. בנוסף, מתן הוראה לתאגידים בנקאיים להנפיק כרטיס חיוב מיידית לכל דורש ולאפשר פתיחת חשבון בנק מתאים לשם כך, בכפוף לתנאים.

ה. הגדלת זמינות האפשרות לבצע עסקאות בחיוב מיידית, באחד משני האמצעים הללו:

1. מתן הנחייה לפיה ניתן יהא לבצע את כל סוגי החיובים (משיכת מזומן, חיוב מיידית, חיוב נדחה וחיוב באשראי) בכרטיס חיוב אחד (קיים וחדש), באופן הדרגתי, במהלך תקופה של שנתיים.

2. מתן הנחייה להנפקת כרטיס חיוב מיידית, ללא עלות, כ"כרטיס צל" (מקביל) לכל כרטיס חיוב שיונפק.

ו. חיוב בנק הדואר בהנפקת כרטיס חיוב מיידית לכל דורש ומתן אפשרות פתיחת חשבון מתאים לשם כך.

ז. ביטול המגבלות החלות כיום על חייבים בעלי יכולת המשתמטים מתשלום חובותיהם ועל חייבים מוגבלים באמצעים, בכל הנוגע לשימוש בכרטיסי חיוב, על כרטיסי חיוב מיידים.

לאחר שנה מיום כניסת החוק לתוקף ייבחנו השלכות הצעדים שנקטו עד אותו שלב, ובכלל זה זמינותם של אמצעי תשלום חלופיים, המידה שבה הרפורמה מתקדמת בהתאם לתכנון הראשוני, השפעתה על הציבור והמשק וכן הצלחתה בהשגת התכליות שהצדיקו את חקיקת החוק. בחינה זו צריכה להיעשות על ידי הגורמים הרלוונטיים הנוגעים בדבר. אשר על כן מוצע להסמיך את שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, בחלוף שנה מיום תחילתו של חוק זה, להחמיר

את המגבלות על שימוש במזומן ובשיקים סחירים, על ידי הפחתת סכומי המגבלות מ- 10,000 שקלים ל- 5,000 שקלים, ומ- 50,000 שקלים, ל- 15,000 שקלים (למעט לעניין מכירת כלי רכב על ידי מי שאינו עוסק, שם סכום המגבלה יישאר 50,000 שקלים).

המגבלות לעיל יאכפו כלפי עוסקים בדרך של עיצום כספי, כאשר על מקבל ומשלם הסכום במזומן או באמצעות שיק ללא שם הנפרע יוטל עיצום כספי בשיעור 30% מהסכום שלגביו בוצעה ההפרה.

בנוסף מוצע לקבוע כי הפרת המגבלות על ידי אדם אשר אינו עוסק תהיה עבירה פלילית אשר עונשה הוא קנס בשיעורים זהים לעיצומים אשר יוטלו על עוסקים, אך לא יותר מפי עשרים מן הקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. (קנס זה עומד היום על 226,000 ש"ח). מוצע לקבוע כי חוק זה ייוסף לתוספת לחוק העבירות המנהליות על מנת לאפשר את אכיפתו בדרך של הטלת קנס מנהלי.

לעניין ההגבלה על קבלת סכומים שניתנו במסגרת שירות עסקי ללקוח על ידי עורכי דין ורואי חשבון, מוצע לקבוע עבירה פלילית שדינה קנס בשיעור 30% מהסכום לגביו נעברה העבירה, אך לא יותר מפי עשרים מן הקנס הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

עוד מוצע לקבוע עבירת מרמה לפיה המבצע מעשה מרמה במטרה להתחמק מן ההגבלות הקבועות לעניין שימוש במזומן, דינו – שלוש שנות מאסר. מוצע לקבוע כי עבירה זו תוגדר כעבירת מקור בתוספת לחוק איסור הלבנת הון, זאת במסגרת הוראת שעה לשנתיים.

א. עיקרי החוק המוצע

עיקר 1- פרק ראשון, סעיף 1

מוצע לקבוע כי הגבלת השימוש במזומן תחול לגבי סכומים ששולמו או התקבלו בשל עסקה שהיא מכירת נכס או מתן שרות.

"מזומן" יוגדר כשטרי כסף ומעות שהם הילך חוקי כמשמעותו בסעיף 41 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010 וכן מטבע חוץ.

עיקר 2 - פרק שני, סעיפים 2 עד 6

כאמור לעיל, מוצע לקבוע מגבלות על שימוש במזומן כדלקמן:

- א. איסור על תשלום וקבלה של סכום העולה על 10,000 שקלים חדשים במזומן על ידי עוסק בעסקה.
- ב. איסור על קבלת סכום העולה על 50,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק עבור עסקה.
- ג. איסור על תשלום של סכום העולה על 10,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק, עבור עסקה כאמור, כאשר מקבל הסכום הוא עוסק.
- ד. איסור על תשלום של סכום העולה על 50,000 שקלים חדשים במזומן על ידי אדם שאינו עוסק, עבור עסקה כאמור, כאשר מקבל הסכום אינו עוסק.
- ה. איסור על מתן תרומות, מתנות, הלוואות ושכר עבודה בסכום העולה על 10,000 שקלים חדשים. מתן תרומות, מתנות והלוואות בין קרובי משפחה יותר בסכום של עד 50,000 שקלים חדשים.

ההגבלות המוצעות לעניין פעולות אשר אחד הצדדים להן הוא עוסק גבוהות יותר מן ההגבלות

המוצעות לעניין פעולות בין גורמים פרטיים, בראש ובראשונה מכיוון שבפעולות בין שני גורמים פרטיים הנגישות לאמצעי תשלום חלופיים למזומן מוגבלת יותר. כמו כן, ככלל לפעולות בין גורמים פרטיים השלכות מס פוטנציאליות פחות משמעותיות, ביחס לפעולות אשר עוסק צד להן.

כמו כן, לעניין מגבלות אלה מוצע לקבוע בסעיף 1 כי "סכום" הוא לרבות סכום המשולם לשיעורין, זאת על מנת למנוע אפשרות להימנע מן המגבלות באמצעות ביצוע פעולות בתשלומים. בנוסף, מוצע להחריג מהגדרה זו צירוף סכומים שמשולמים מעת לעת בעד קבלת שירות מתמשך, כיוון שבמקרים אלה ישנה הצדקה להפרדת התשלומים.

בנוסף מוצע לקבוע איסור על עורכי דין ורואי חשבון לקבל במזומן 50,000 שקלים חדשים ומעלה במסגרת מתן שירות עסקי ללקוח, כהגדרתו בסעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התשי"ס-2000. הצורך בחלת האיסור על נותני שירותים אלה נובע מפרקטיקות הקשורות בשירות העסקי שהם מספקים והוא עולה בקנה אחד עם התפיסה שבבסיס תיקון חוק איסור הלבנת הון שנחקק לאחרונה, מכוחו יוטלו חובות על בעלי מקצוע אלה בהקשר למתן שירות עסקי. עוד מוצע לקבוע מגבלות על שימוש בשיקים סחירים כדלקמן:

א. איסור על הוצאה וקבלה של שיקים שלא מצוין בהם שם הנפרע או הנסב, לפי הענין, למעט קבלה של שיק כאמור על ידי אדם פרטי ומתן שיק כאמור על ידי אדם פרטי לאדם פרטי אחר, אשר יותרו בסכום אשר אינו עולה על 5000 שקלים חדשים.

ב. איסור על הסבת שיקים וקבלת שיק מוסב ללא ציון שם ומספר זהות של המסב על גבי השיק.

בנוסף מוצע לקבוע כי תאגיד בנקאי ובנק הדואר לא יפרעו שיק אשר לא צוין בו שם הנפרע, וכן שיק שסכומו עולה על 10,000 שקלים חדשים שלא צוינו בו שמות של המסבים והנסבים או מספרי הזהות שלהם, או שיק אשר הוסב יותר מפעם אחת וסכומו עולה על 10,000 שקלים חדשים.

מוצע להסמיך את שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, בחלוף שנה מיום תחילתו של חוק זה להקטין בצו את הסכומים בתוספת הראשונה לעניין המגבלות על השימוש במזומן ולהפחית את סכומי המגבלות מ- 10,000 שקלים חדשים ל- 5,000 שקלים חדשים, ומ- 50,000 שקלים חדשים ל- 15,000 שקלים חדשים, לפי הענין. סכום המגבלה לתשלום במזומן עבור מכירת רכב משומש, כאשר המוכר והקונה אינם עוסקים, לא יעודכן ויעמוד בכל מקרה על 50,000 שקלים חדשים. חריג זה לעניין מכירת רכב משומש נכלל בהמלצות הועדה לנוכח העובדה כי עסקאות מסוג זה נעשות בתנאים המצדיקים מתן הקלה כאמור.

מוצע לקבוע כי עוסק אשר לא קיים חובת תיעוד אמצעי תשלום או תקבול מכח הוראות ניהול פנקסי חשבונות – עליו הראיה לכך שלא הפר את האיסורים הקבועים בסעיפים 2(א) ו-1(ו)2(1), לעניין תשלום או תקבול כאמור.

עוד מוצע כי שר האוצר, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל רשאי בצו, בחלוף שנה מיום תחילתו של חוק זה לקבוע כי לא ייפרע שיק מוסב יותר מפעם אחת, וכן, ככל שנקבעה חובת רישיון למי שמבקש לעסוק בניכיון שיקים, לקבוע כי לא ייפרע שיק מוסב, למעט אם הוסב פעם אחת לגוף פיננסי מפקח ובחלוף שלוש שנים, ככל שנקבעה חובת רישיון למי שמבקש לעסוק בניכיון שיקים, לקבוע כי לא ייפרע שיק מוסב, בכל סכום, למעט אם הוסב פעם אחת לגוף פיננסי מפקח.

עיקר 3 - פרק שלישי, סעיפים 7 עד 19

על מנת לשפר את ביצוע האכיפה ויכולת ההרתעה, ובהתאם למגמה בתחום האכיפה החלופית בידי רשויות פיקוח שונות בישראל, מוצע להסמיך את המנהל להטיל סנקציה מנהלית של עיצום כספי על עוסק שקיבל או שילם סכום במזומן בניגוד למגבלה שנקבעה, בשיעור של 30% מהסכום וכן עיצום על עוסק שקיבל או שילם סכום באמצעות שיק ללא שם הנפרע, או ללא פרטיו של הנסב, בשיעור של 30% מהסכום.

יצוין כי החלת ההוראות המופיעות בפרק זה לעניין העיצום הכספי על רשות המסים תיבחן, במהלך העבודה על הצעת החוק, לאור אופי פעילותה של רשות המסים, מערך התפעול שלה וחובת הסודיות המוטלת עליה בחקיקת המס.

עיקר 4 - סעיפים 20 עד 31 ו-34

מוצע לקבוע כי הפרת המגבלות על ידי אדם אשר אינו עוסק תהיה עבירה פלילית אשר עונשה הוא קנס בשיעור של 30% מהסכום שלגביו נעברה העבירה ובלבד שגובה הקנס לא יעלה על פי עשרים מן הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין :

בנוסף, מוצע לקבוע עבירה של קבלת סכום במזומן על ידי עורך דין או רואה חשבון המקבל סכום במזומן העולה על 50,000 שקלים חדשים, במסגרת מתן שירות עסקי ללקוח, כהגדרתו בסעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון. שירות עסקי ללקוח כולל קניה, מכירה או חכירה לדורות של נכסי דלא נידי, קניה או מכירה של עסק, ניהול נכסי הלקוח, ובכלל זה ניהול כספים, ניירות ערך ונכסי דלא נידי, וכן ניהול חשבונות של לקוח בתאגיד בנקאי או באחד מהגופים המנויים בפרטים 1 עד 4 ו-6 לתוספת השלישית לחוק איסור הלבנת הון וכן קבלה, החזקה או העברה של כספים לצורך הקמה או ניהול של תאגיד, עסק או נאמנות לאחר.

מוצע לקבוע כי חוק זה ייוסף לתוספת לחוק העבירות המנהליות על מנת לאפשר את אכיפתו בדרך של הטלת קנס מנהלי.

בנוסף מוצע לקבוע בסעיף 22 עבירת מרמה לפיה המבצע מעשה מרמה במטרה להתחמק מן ההגבלות הקבועות לעניין שימוש במזומן, דינו – שלוש שנות מאסר.

יצוין לגבי עבירה זו, כי היא עשויה לחול גם על אדם אשר אינו צד לפעולה שעבורה שולם הסכום בניגוד להגבלות, (למשל על מתווכים, גורמי ביניים וכל מעורב אחר) וזאת בהתאם לעקרונות המקובלים במשפט הפלילי.

מוצע לקבוע כי עבירת המרמה לפי 22 לחוק תוגדר כעבירת מקור לפי חוק איסור הלבנת הון וזאת במסגרת הוראת שעה לתקופה של שנתיים ממועד תחילתו של החוק. לצורך כך מוצע לתקן את סעיף 27 לחוק איסור הלבנת הון, במסגרת הוראת שעה זו, על מנת לאפשר לרשות המסים אכיפת עבירות לפי סעיפים 3 ו-4 לחוק איסור הלבנת הון שנעברו ברכוש שמקורו בעבירת מרמה כאמור.

עיקר 5 - פרק שישי סעיפים 23 עד 29

לצורך ביצוע הוראות חוק זה ימנה מנהל רשות המסים עובדים אשר יהיו להם סמכויות פיקוח ואכיפה כאמור בפרק זה. מינוי העובדים יהיה תלוי בעמידתם בתנאים של בחינת עברם הפלילי, כשירות והכשרה, בהתאם למקובל ברשויות אכיפה מקבילות. מוצע לקבוע סמכויות פיקוח לפיהן יהיה רשאי עובד הרשות שעמד בתנאים הנדרשים והוסמך לכך לדרוש פרטי הזדהות מאדם, לדרוש מסמכים וידיעות שיש בהם כדי להבטיח את ביצוע הוראות החוק וכן להיכנס למקומות.

סמכויות הפיקוח והאכיפה בכל הנוגע להגבלות המוצעות בסעיף 4, לעניין פירעון שיקים בידי התאגידים הבנקאיים, יהיו בידי בנק ישראל והמפקח על הבנקים, ולשם כך הם רשאים לעשות שימוש בסמכויות הנתונות להם לפי כל דין.

עוד מוצע לקבוע כי במקרים שבהם התעורר חשד לביצוע עבירה יהיו נתונות לעובד רשות המסים שעמד בתנאים הנדרשים סמכויות אכיפה: סמכות לחקור אדם, בכפוף לסעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות), סמכות לתפוס חפץ, לרבות סכומי מזומן הקשורים לעבירה, בכפוף להוראות הפרק הרביעי לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) וכן סמכות לבקש מבית המשפט צו חיפוש לפי סעיף 23 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש).

על מנת לאפשר פרק זמן בו ניתן יהיה להטמיע את כללי מינוי העובדים המוצעים בפרק זה, מוצע לקבוע במסגרת הוראת מעבר לתקופה של שנתיים, כי לעובדים אשר קיבלו סמכויות פיקוח לצורך ביצוע חוק מס ערך מוסף, יהיו סמכויות פיקוח לפי חוק זה ולעובדי הרשות אשר קיבלו סמכויות אכיפה לפי חוק מס ערך מוסף יהיו סמכויות אכיפה לעניין חוק זה. במהלך הכנת הצעת החוק תותאם הוראת המעבר על מנת שתחול גם על עובדים אשר קיבלו סמכויות פיקוח ואכיפה לפי חוקי מס נוספים, פרט לחוק מס ערך מוסף. בנוסף יבחנו הוראות לעניין חובת הסודיות החלה בדיני המס.

עיקר 6 - סעיף 30,32,33,35,36,37,38

על מנת להימנע מהחלת איסורים על שימוש במזומן ובשיקים סחירים טרם הגדלת הזמינות של אמצעי תשלום חלופיים לציבור, מוצע ליישם את המלצות הוועדה בעניין זה, אשר צוינו לעיל, ולקבוע כי החוק יכנס לתוקף במועד שיקבע שר האוצר בצו, בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, לאחר שנוכחו כי קוימו התנאים המבטיחים את פעולתו של כרטיס חיוב מידי ככזה, וכי כרטיס החיוב המידי זמין ללקוחות הבנקאיים באופן דומה לכרטיס חיוב נדחה או לכרטיס אשראי, בין באמצעות שיווקו באותו כרטיס ובין באמצעות שיווקו ככרטיס צל לכרטיס חיוב אחר, וכן כי כרטיס חיוב מידי מונפק על ידי בנק הדואר לכל דורש, לצד האפשרות לפתוח חשבון בנק מתאים לשם כך.

לצורך הגדלת השימוש באמצעי תשלום אלקטרוניים, מוצע לקבוע כי השר יהיה רשאי לקבוע כללים לחיוב עוסק, למעט עוסק פטור מהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, בהחזקת אמצעי תשלום כאמור.

בנוסף, מוצע לתקן את חוק ההוצאה לפועל וחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות על מנת שיבטלו המגבלות החלות כיום על חייבים בעלי יכולת המשתמטים מתשלום חובותיהם ועל חייבים מוגבלים באמצעים, בכל הנוגע לשימוש בכרטיסי חיוב, על כרטיסי חיוב מיידיים, שניתן לבצע בהם עסקאות כנגד יתרת זכות.

על מנת לעודד את השימוש באמצעי תשלום חלופיים, באמצעות הקטנת עלות השימוש בהם מוצע להסמיק את הממונה על ההגבלים העסקיים לקבוע את שיעורי העמלה הצולבת בעסקאות בכרטיס חיוב מיידי. עמלה צולבת היא תשלום שגוף המנפיק כרטיס חיוב לצרכן גובה מהגוף הסולק את כרטיס החיוב עבור בית העסק שבו הצרכן, בעל כרטיס החיוב, ביצע רכישה. הסמכת הממונה כאמור תביא לכך שהעמלה הצולבת תיקבע בשיעור יעיל ולא תשמש מנגנון תיאום אנטי-תחרותי שבסופו של יום יביא להעלאת עמלות בית העסק.

לצורך קיום הוראות אלו מוצע לקבוע אחריות פלילית ולאפשר הטלת עיצום בגין תשלום או גבייה של עמלה צולבת בניגוד לקביעת הממונה.

כמו כן מוצע לתקן את התוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000, כך שפיקוח שיפוטי על הממונה בהפעלת סמכותו לקביעת שיעור עמלה צולבת ייעשה באמצעות בית המשפט לעניינים מנהליים.

עוד מוצע לקבוע כי שר האוצר יהיה ממונה על ביצועו של חוק זה והוא יהיה רשאי, בהסכמת שר המשפטים, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו. במהלך הכנת הצעת החוק יבחן הצורך בקביעת תקנות אשר יחולו על תאגידים בנקאיים, בהסכמת נגיד בנק ישראל.

כמו כן מוצע להבהיר בחוק כי סמכות המנהל לקבוע חובות תיעוד תשלומים ותקבולים לפי סעיף 130 לפקודת מס הכנסה תחול גם לעניין איסור השימוש במזומן.

עוד מוצע לקבוע חובת הצהרה לעניין אמצעי התשלום בעסקאות מקרקעין ולתקן את חוק הגנת השכר, על מנת שלא יסתור את האיסורים הקבועים בחוק זה לעניין תשלום שכר עבודה במזומן

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדת השרים

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים

לשימוש במזומן תפקיד חשוב ביכולת ביצוע עסקאות באופן פשוט וללא עמלות. אפשרות זו תוגבל לפי המוצע בטיוטת חוק זו, אולם ניתן לכך מענה באמצעות הגברת השימוש באמצעים אלקטרוניים, פשוטים להפעלה, שעלותם אמורה להיות נמוכה, וכן ע"י קביעה כי תחילתה של טיוטת החוק תהיה רק בהתקיים תנאים מסויימים, לפי קביעת שר האוצר, שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, הכל לאחר שהשתכנעו שמתקיימים כל התנאים המאפשרים את הגבלת השימוש במזומן.

קשיים משפטיים, ככל שישנם ודרכי פתרונם

להגבלת השימוש במזומן ולקביעה כי שימוש במזומן בסכומים גבוהים יהיה עבירה פלילית יש השלכות על כלל תושבי המדינה. לפיכך כאמור נקבעה כי תחילתה של טיוטת החוק תהיה במועד שיקבע שר האוצר בצו בהסכמת שר המשפטים ונגיד בנק ישראל, לאחר שקבעו כי התקיימו כל התנאים המאפשרים את קיום המוצע בטיוטת החוק, כפי שהם מפורטים בסעיף התחילה.

בתוך שנה וחצי תבחן האפשרות שהשר לביטחון פנים ימנה את בעלי סמכויות האכיפה והפיקוח לענין הוראות חוק זה. כל עוד לא נעשה שינוי יחולו ההוראות כפי שהן מוצעות בטיוטת חוק זו.

אמנם מדובר בהגשת הצעת החוק לכנסת בתקופה שלפני בחירות, אך זו חקיקה שגובשה בהתאם להחלטת ממשלה שהתקבלה לפני שהוכרוז על הבחירות ובהתאם להמלצות צוות שהתמנה לבדיקת הגבלת השימוש במזומן והיגיש את המלצותיו לפני שהוכרוז על הבחירות. מדובר בענין מקצועי – הדרכים לצמצום ההון השחור בישראל ואין מניעה להגישו לכנסת בתקופה זו.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה

היועצת המשפטית למינהל הכנסות המדינה תומכת בקבלת הצעת המחליטים.

טליה דולן-גדיש, עו"ד
יועצת משפטית
מינהל הכנסות המדינה